KÁDÁR BÉLA

VÁLOGATÁS EGY AMERIKAI MAGÁNGYŰJTEMÉNYBŐL

DEÁK ISTVÁN ÉS DEÁK IMRE

Kiadta a VIRÁG JUDIT GALÉRIA és AUKCIÓSHÁZ
és a
GILDEN'S ARTS GALLERY
2012
Foto: Mester Tibor
Katalógus terv: KOMOgroup
Nyomás és kötés: Pauker nyomda

GERGELY MARIANN

KÁDÁR BÉLA KÉPEI EGY AMERIKAI MŰVÉSZCSALÁD GYŰJTEMÉNYÉBEN

Nem sokkal Kádár Béla (1877–1956) halála után a kaliforniai San Diegóban nagyszabású egyéni kiállítást rendeztek a festő képeiből és rajzaiból. Az 1962 januárjában nyílt tárlathoz készült katalógus bevezetőjét Stephen Deák (szül. Deák István) írta, aki személyes hangú visszaemlékezéssel kezdte a művész méltatását. Szeretettel gondolt azokra az időkre, amikor öccsével, Deák Imrével még Budapesten kezdték zenész pályájukat. Ő csellistának tanult, Imre testvére pedig Liszt Ferenc kiváló tanítványának, az Európa hírű zongorapedagógusnak, Thomán Istvánnak a növendékeként indult. A tízes években ismerkedtek össze a festő Kádár Bélával, aki a klasszikus zene rajongója volt. A közös kamarazenélés a Kádár család kedvelt időtöltése volt. Kádár gyermekei kitűnő zenei képzésben részesültek, Mihály fia karmesterként végzett a Zeneművészeti Főiskolán, Luca lányát pedig barátja Weisshaus Imre (Arma Pál, majd Paul Arma) tanította zongorázni, aki Bartók Béla tanítványa volt, és később előadóművészként és komponistaként jelentős külföldi karriert ért el. Deák István már a harmincas éveiben járó Kádár Bélát ismerte meg, aki –emlékei szerint – avantgárd művésztársaival együtt a pesti kávéházak márványasztalai mellett töltötte az időt. Álmodozó, filozofikus alkatú művésznek tartotta, aki örök ifjúként a gyermeki rácsodálkozás elevenségével ragadta meg a valóságot. A belső érzékenység spontán kifejezőkészségével teremtette meg képei frissességét és játékos formai megoldásait.

A Deák fivérek az első világháború után hagyták el Magyarországot. A svájci Alpokon át vezető viszontagságos útjukon a csellista Deák István végig a hátán cipelte a hangszerét. Európai tartózkodásukról nem sokat tudunk, annyi bizonyos, hogy a húszas évek elején az Amerikai Egyesült Államokban telepedtek le, ott alapítottak családot. Mindvégig kapcsolatot tartottak magyarországi barátaikkal, köztük Kádár Bélával is. Deák Imre (Eric Deák) fiának, Michael Deáknak a visszaemlékezései szerint apja a harmincas évek közepéig New Yorkban élt, zongoraórákat adott és zenetörténetet tanított. Miután elvált első feleségétől Mary Elizabeth-től, – aki jó barátságban volt Kádár Bélával – második feleségével, a kiváló zongoraművésznővel Gertrude Corninggal többször utaztak Európába és Magyarországra, szakmai kapcsolatot ápoltak Bartók Bélával. Amerikába visszatérve továbbra is rendszeresen érintkeztek a Budapesten alkotó festővel. Deák István a kaliforniai Pasadénában telepedett le, zeneiskolát vezetett, a cselló- és a kamarazene oktatás megbecsült professzoraként tisztelték.

Kádár Béla egy alkalommal járt Amerikában William Henry Fox meghívására, aki a New York-i Brooklyn Museum igazgatójaként kérte fel a festőt, hogy egy kisebb kollekcióval vegyen részt az 1928 nyarán rendezett kollektív tárlaton. A múzeum direktora a Katherine S. Dreier elnökletével működő Société Anonyme szervezésében, 1926 novemberében nyílt nemzetközi modern művészeti kiállításon fedezte fel Kádár Béla kompozícióit. Dreier a németországi előkészítő körútja során, a berlini Der Sturm Galériában tett látogatása alkalmával választotta a kiállító művészek közé Kádár Bélát. A magyar festő 1923 óta rendszeresen jelen volt képeivel a Der Sturm tárlatain. Chagallt idéző rusztikus témaválasztásával, dekoratív expresszivitásával, artisztikus festői megoldásaival és finom rajzi leleményeivel szép sikert aratott a modern művészetet kedvelő berlini vásárlóközönség körében. A húszas évek közepétől festészetében a korábbi folklorisztikus atmoszférát egy korszerűbb, dinamikusabb formavilág váltotta fel. Figurális kompozícióiban nagyobb hangsúlyt kaptak a geometrikus alakzatok, a színes ornamensekké egyszerűsített foltegyüttesek. Több zenei témájú képe is született, ahol hangszeres-, kamarazenekarban közreműködő vagy zongorakísérettel éneklő, stilizált alakok jelentek meg, ahogy a Brooklyn Museum 1926-os katalógusában reprodukált Zene című kompozícióján is látható. Kádár Béla visszaemlékezéséből tudjuk, hogy az 1928-as amerikai utazását ott élő Eszter húga finanszírozta, aki egy New Yorkba szóló hajójeggyel ajándékozta meg. Így a művész személyesen jelen lehetett a júniusban megnyílt brooklyni csoportos kiállításon, ahol az ő munkáit kiemelt helyen, külön teremben mutatták be. Az itthonról kivitt akvarellek és temperaképek a múzeumban kaptak keretet. Kádár feljegyzéseiből azt is megtudhattuk, hogy látogatást tett Katherine S. Dreiernél, ahová a már említett zenész barát, Paul Arma (Weisshaus Imre) is elkísérte. A különleges alkalomra egy új öltönyt is vásároltak 30 dollárért. Dreier ekkor vette meg Kádár egy konstruktív kompozícióját, amely ma a Yale University Art Gallery gyűjteményében található. A Kádár családban fennmaradt szóbeli hagyományok szerint találkoztak Bartók Bélával, aki akkoriban többször is koncertezett Amerikában.

A festő majd egy éves amerikai tartózkodása alatt rendszeresen találkozott ott élő magyar barátaival. Különösen jó kapcsolatot ápolt Deák Imre első feleségével, aki számos képén modellként is szerepelt. Mary Elizabeth a lehetőségéhez mérten képvásárlással támogatta a nélkülöző festőt, portrémegrendeléseket szerzett számára. Rövid időn belül egy jelentős kis kollekciót gyűjtött össze Kádár Béla képeiből és grafikai lapjaiból; az elmúlt években – Mary Elizabeth halála után – ezekből többet is értékesítettek a nemzetközi műkereskedelemben. A Műcsarnokban rendezett 2008-as Budapest Art Fair-en ezek közül számos szép darab szerepelt a kínálatban Jacob Gildor kiállítási standján. Deák Imre második felesége is baráti viszonyban volt a festővel, a kiváló előadóművész Gertrude számos zenei témájú Kádár alkotás zongorázó nőalakjaként ismerhető fel. Deák Imre gyűjteményében jó néhány Kádár mű maradt, amelyek később, harmadik felesége halála után fiai, John és Michael Deák birtokába kerültek. Deák Imre a negyvenes években – fivéréhez hasonlóan – Kaliforniába költözött, így a családi gyűjtemény java része New Yorkból odakerült. A jelen kiállítás darabjai főként a másik testvér, Deák István kollekciójából származnak, amelyeket három gyermeke örökölt. Stephen Deák sokat tett azért, hogy környezetével megismertesse Kádár Béla művészetét és vásárlókat szerezzen számára. Az említett Brooklyn Museumbeli bemutatkozást követően a harmincas évek során Kádár több alkalommal is szerepelt munkáival New York különböző magángalériáiban.* Kaliforniában csak halála után a Deák István által szervezett 1962-es emlékkiállításon állították ki a munkáit, ahol jórészt a családi gyűjtemény darabjaiból rendezték a tárlatot. A címek alapján nehezen beazonosítható a képek teljes spektruma, de a fekete-fehér reprodukciók tanúsága szerint számos jelentős kompozíció volt a birtokukban a festő húszas évek második felétől készült alkotásai közül. Jelen válogatás a két Deák fivér leszármazottainak a gyűjteményéből való, s átfogja a művész pályájának csaknem összes periódusát. A korai tusrajzok és szénvázlatok mellett megtalálhatók a húszas évek kubisztikus, konstruktív kompozíciói és a harmincas évek dekoratív figurális zsánerjelenetei közül is néhány kiváló darab. Az elmúlt ötven évben megismerte a világ Kádár Béla nevét, a legjelentősebb külföldi és hazai galériák és aukciós házak sikerrel forgalmazzák az alkotásait. Ugyanakkor számos remekműve továbbra is lappang Európában és Amerikában. A művészettörténész kutató vagy a képeiért rajongó lelkes gyűjtő bízvást reménykedhet, hogy a jövőben még sok kiváló Kádár Béla mű kerülhet elő – a modern művészet iránt érdeklődők legnagyobb örömére.

* Lásd bővebben in: Gergely Mariann: Melankolikus utazás. Kádár Béla (1877–1956). Mű-Terem Galéria, Budapest 2002

KONSTRUKTÍV TÉR
Gouache, papír, 23,5x30 cm, jelzés nélkül

KONSTRUKTÍV TÉR FIGURÁKKAL
Ceruza, papír, 22,8x15 cm, jelzés nélkül

HÖLGY KUTYÁVAL
Ceruza, szén, papír, 19,7x14,3 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

KONSTRUKTÍV VÁROS
Akvarell, lavírozott tus, ceruza, papír, 23x17,1 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

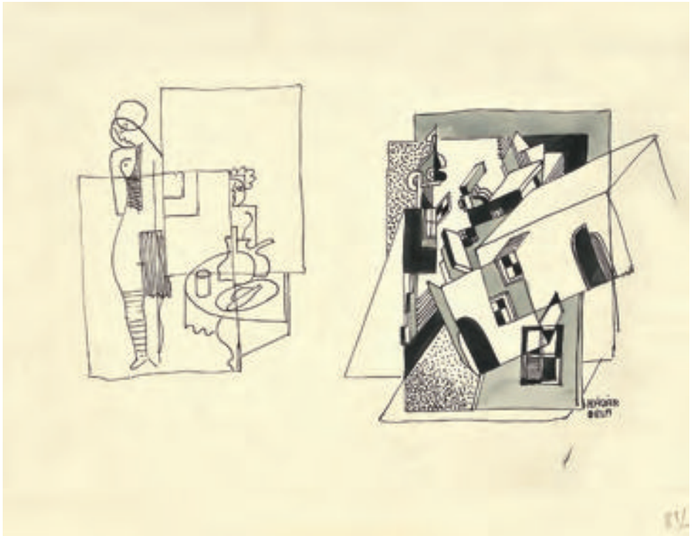

ABSZTRAKT TÉR
Szén, papír, 23,5x30 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

KOMPOZÍCIÓ
Tus, akvarell, papír, 23,5x30 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

TÉRKOMPOZÍCIÓ
Akvarell, tus, papír, 30,2x23,4 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

ABSZTRAKT VÁROS
Akvarell, tus, papír, 23,4x29,8 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

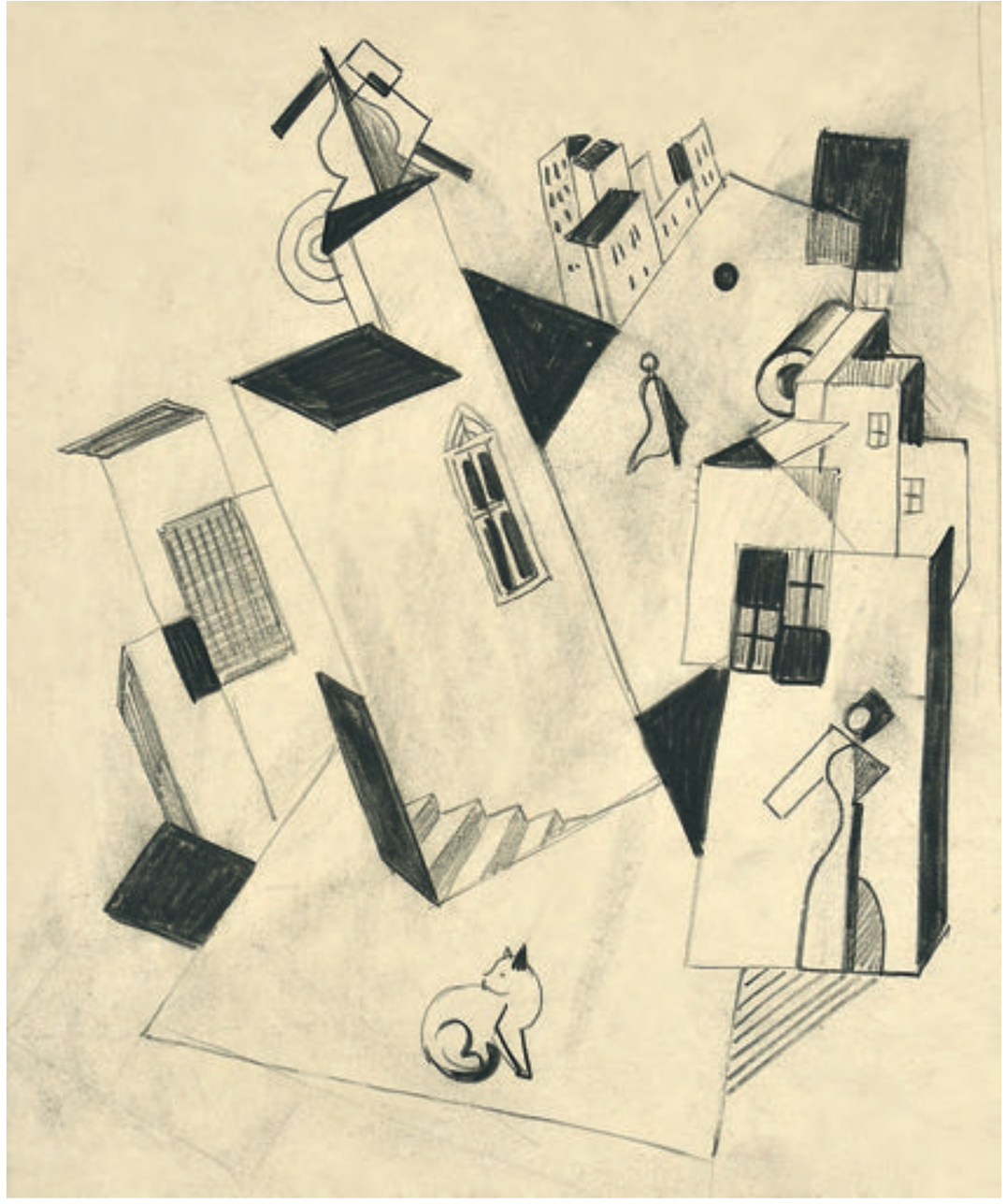

KUBISTA VÁROS
Ceruza, szén, papír, 24,6x20,3 cm, jelzés nélkül

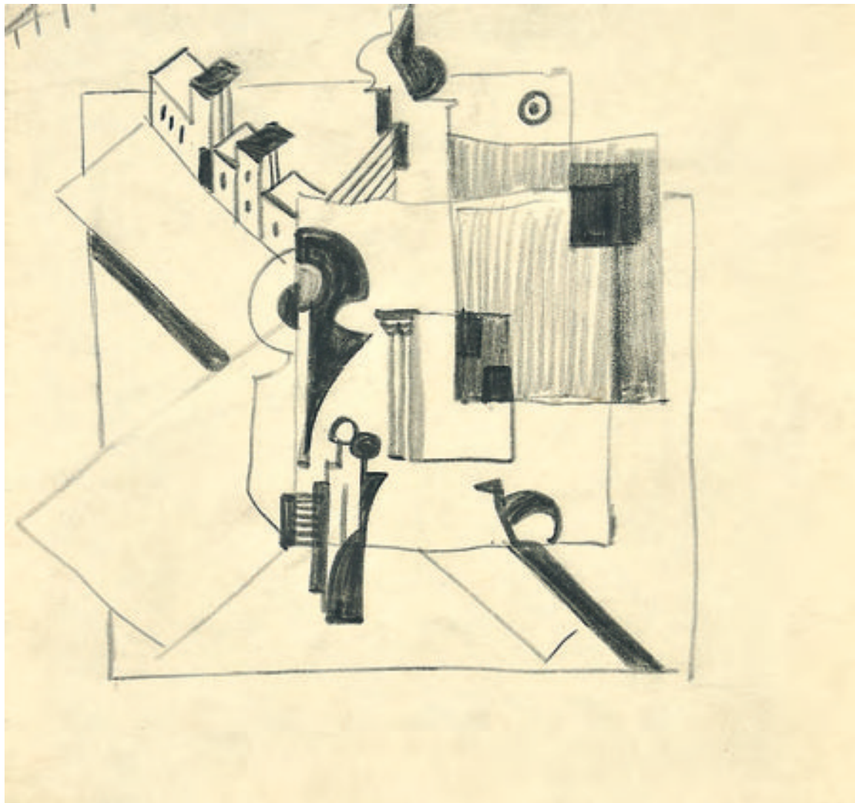

ABSZTRAKT FIGURÁK ÉPÜLETEKKEL
Ceruza, papír, 12,5x13 cm, jelzés nélkül

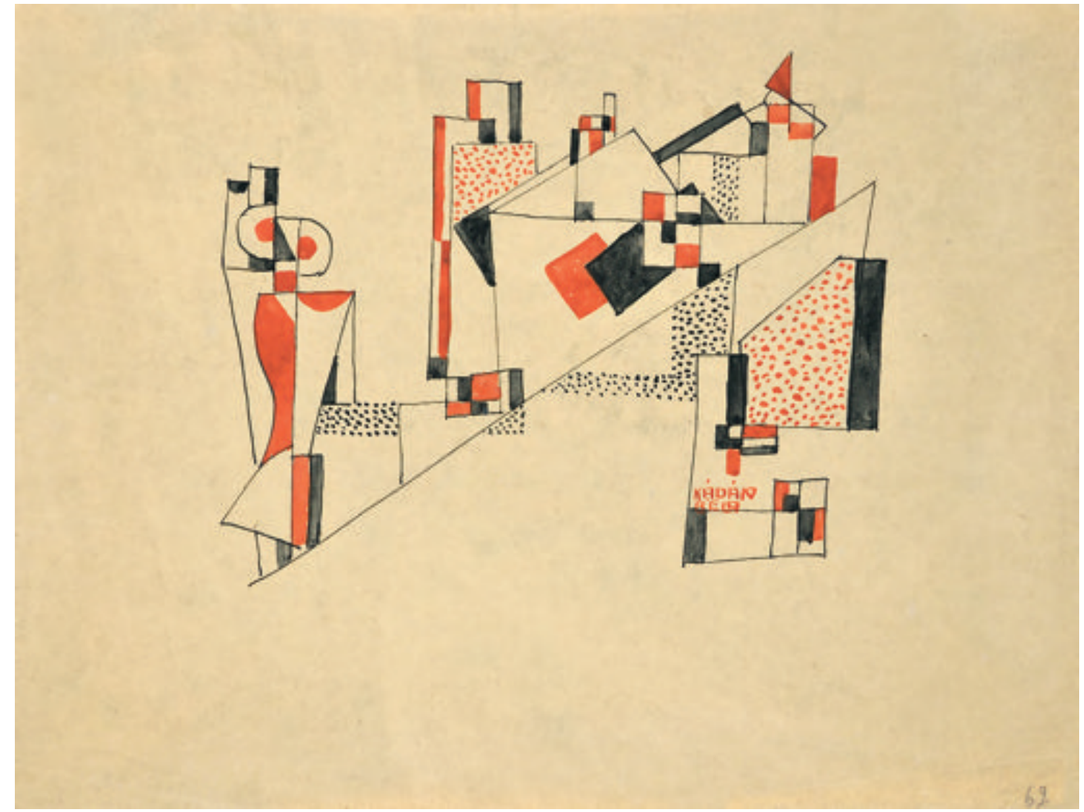

DIAGONÁLIS KONSTRUKCIÓ
Lavírozott tus, papír, 24x31,5 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

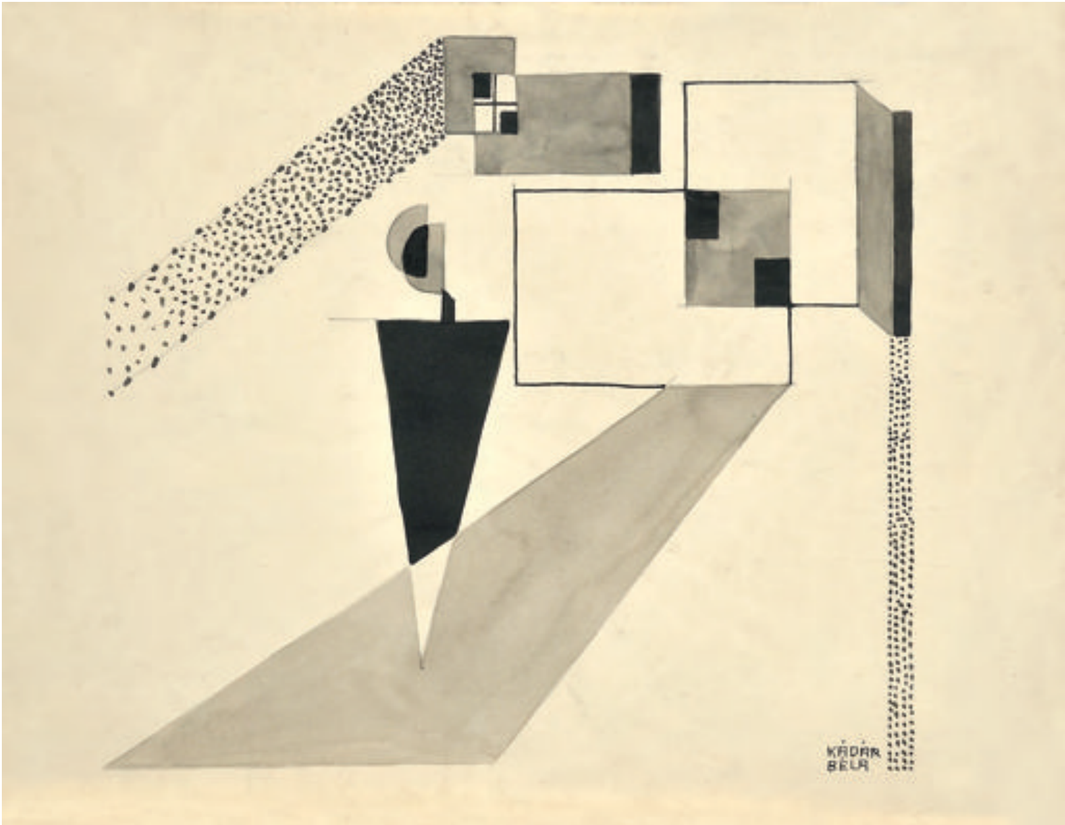

KONSTRUKCIÓ FIGURÁVAL
Akvarell, lavírozott tus, papír, 23,5x30 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

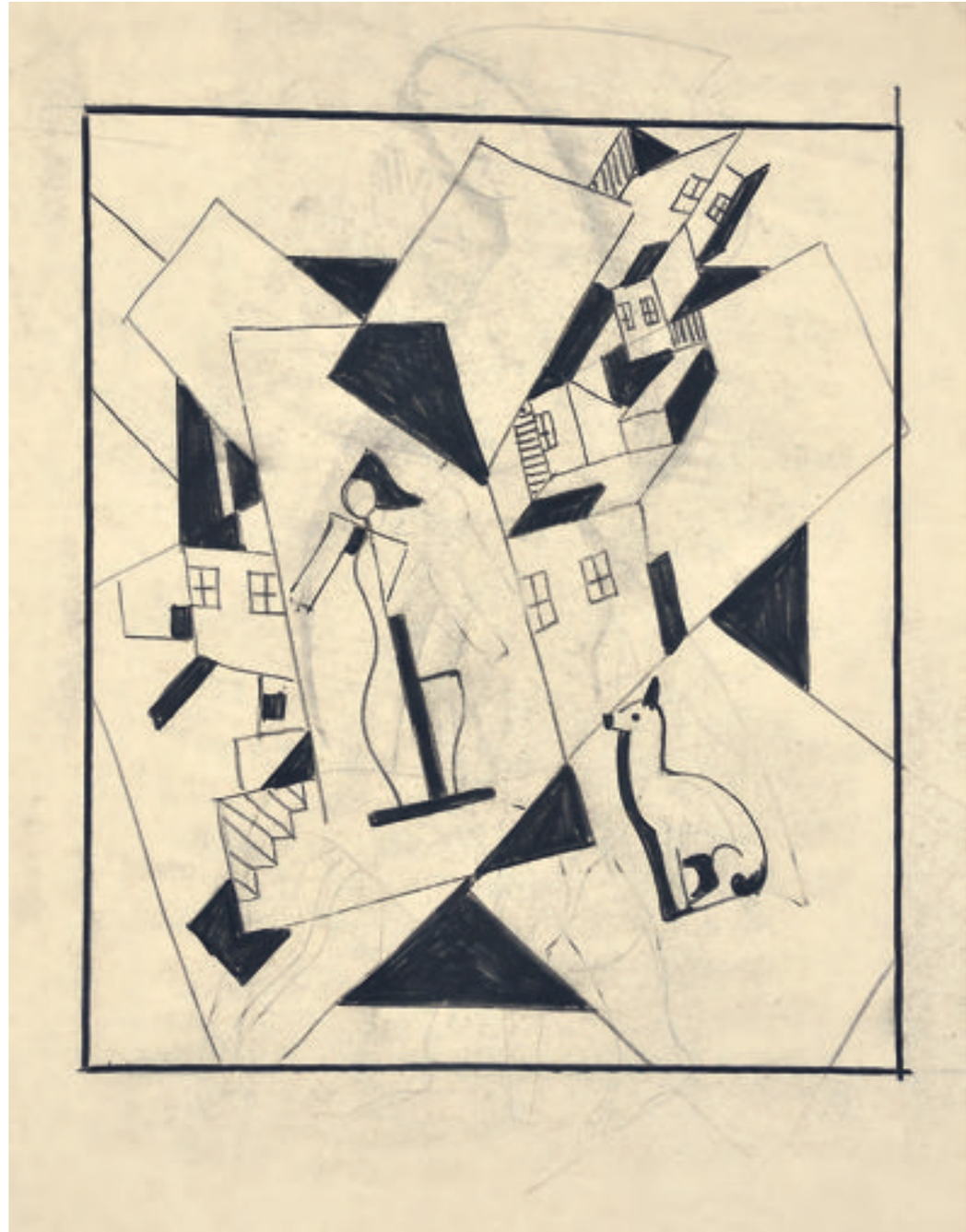

KUBISTA JELENET MACSKÁVAL
Ceruza, szén, papír, 31x25,5 cm, jelzés nélkül

KVINTETT
Gouache, papír, 35x50 cm, jelezve jobbra lent: Imrének szeretettel Kádár Béla

ANYA GYERMEKKEL
Szén, papír, 17,3x14,6 cm, jelzés nélkül

NŐ KUTYÁVAL
Szén, papír, 23,5x17,2 cm, jelzés nélkül

ESTI HANGULAT
Olaj, karton, 44x59,6 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

MENEKÜLÉS
Szén, papír, 14,5x21 cm, jelzés nélkül

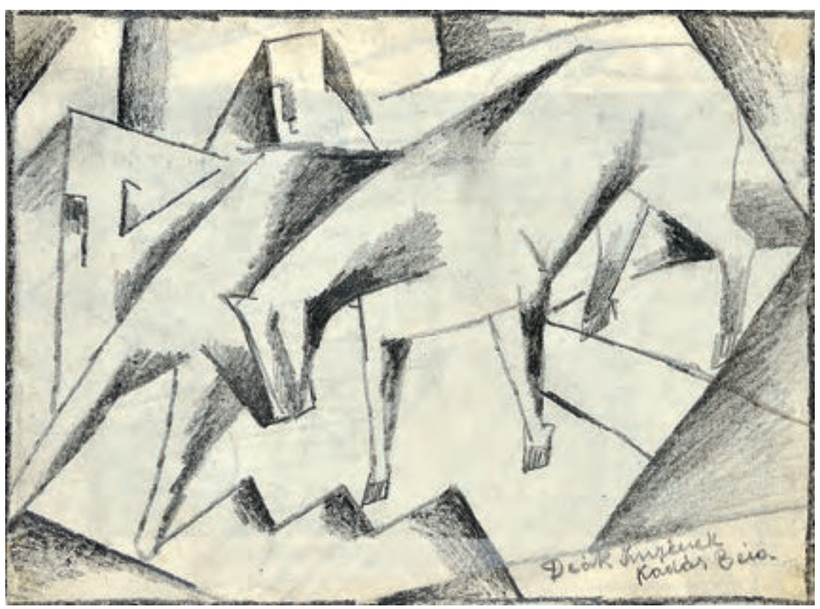

LOVAK
Ceruza, papír, 13,3x18 cm, jelezve jobbra lent: Deák Imrének Kádár Béla

KOMPOZÍCIÓ CSILLAGGAL

Hátoldalon:
NŐ KUTYÁVAL
Szén, papír, 15x22,8 cm, jelzés nélkül

CSALÁD
Szén, papír, 17,4x25 cm, jelzés nélkül

METROPOLISZ
Szén, papír, 17x23,5 cm, jelzés nélkül

VÁRAKOZÁS
Szén, papír, 23,5x17,5 cm, jelzés nélkül

CSENDÉLET
GYÜMÖLCSÖKKEL ÉS HANGSZERREL
Szén, papír, 23,6x17,3 cm, jelzés nélkül

FALUSI JELENET
Szén, papír, papírlemezen, 25,3x35 cm, jelzés nélkül

KERTBEN
Szén, papír, 23,5x30,2 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

FALUSI IDILL
Szén, papír, papírlemezen, 25x35 cm, jelzés nélkül

MERENGŐ
Szén, papír, 23,5x17,2 cm, jelzés nélkül

ANYASÁG
Gouache, papír, 59,5x88 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

DOMINÓZÓK

Hátoldalon:
LOVAS, CERUZAVÁZLAT
Ceruza, szén, papír, 24,5x35 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

TRIÓ
Ceruza, papír, 20,5x22 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

BESZÉLGETŐK
Szén, papír, 24,3x30 cm, jelzés nélkül

LÁNY NYAKLÁNCCAL
Gouache, papír, 69,5x49,5 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

PORTRÉ
Akvarell, papír, 27,3x20,2 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

ÖNARCKÉP, 1922
Tus, papír, 16x11,2 cm, jelzés nélkül
Felirat balra lent: 1922-8-21 Kádár Önarckép

HAZATÉRŐK, 1924

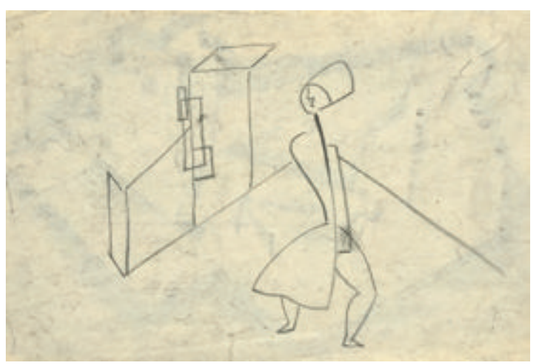

Hátoldalon:
NŐI ALAK
Szén, papír, 15x22,8 cm, jelzés nélkül

LÓVÁSÁR
Szén, papír, 25x35 cm, jelzés nélkül

ANYA GYERMEKKEL
Szén, papír, 22,7x13,2 cm, jelzés nélkül

IMÁDSÁG

Hátoldalon:
MALACOK
Szén, papír, 24x27,2 cm, jelzés nélkül

IDILL
Ceruza, szén, papír, 25x35 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

LESKELŐDŐK

Hátoldalon:
ALAKOK
Szén, papír, 23x15cm, jelzés nélkül

GYÜMÖLCSCSENDÉLET HÖLGGYEL
Olaj, vászon, préselt falemezen, 103x65 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

FÉRFI TIGRISSEL
Ceruza, papír, 26,2x30,2 cm, jelzés nélkül

NŐ TIGRISSEL

Hátoldalon:
VÁZLAT
Ceruza, papír, 30,7x22,7 cm, jelzés nélkül

AKT FÁTYOLBAN, GYÜMÖLCSÖKKEL
Gouache, papír, 102,3x73 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

LÁNY KUTYÁVAL
Ceruza, papír, 23x15cm
Jelezve jobbra lent: Béla, Mary Elisabet with her child

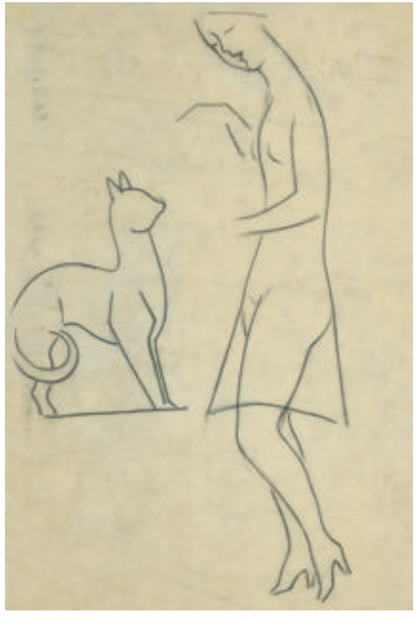

NŐ MACSKÁVAL
Ceruza, papír, 37,8x25,3 cm, jelzés nélkül

HÖLGY PÖTTYÖS RUHÁBAN
Gouache, papír, 69,7x49,7 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

AKT LÓHÁTON
Lavírozott tus, papír, 23,5x30 cm, jelzés nélkül

SZÜRET UTÁN
Akvarell, ceruza, papír, 35x25 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

TÉLI TÁJ
Akvarell, papír, 19x24,5 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

EGYÜTT

Hátoldalon:
NŐALAK, ceruza
Ceruza, papír, 16x13,3 cm, jelzés nélkül

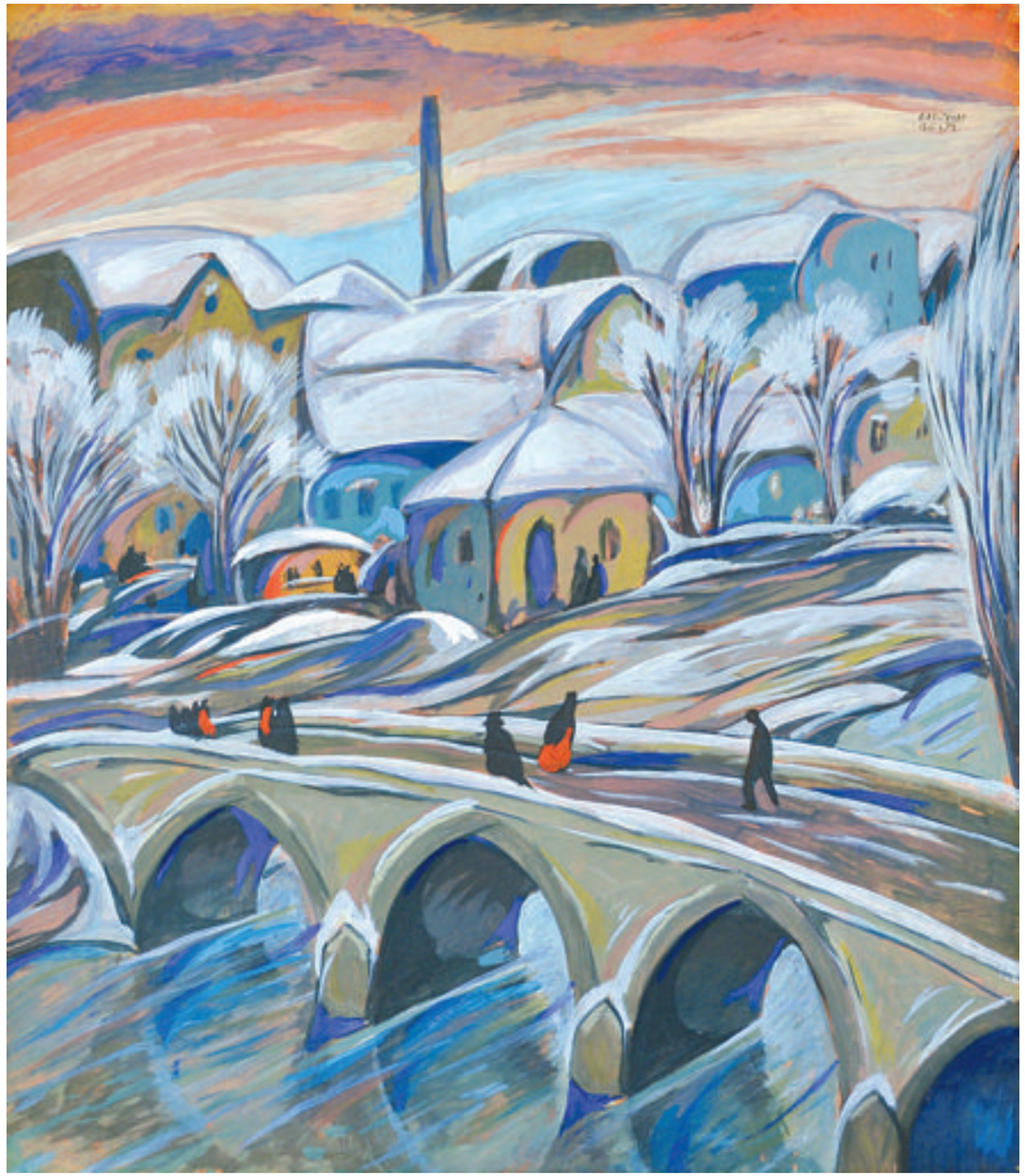

HÍDON
Gouache, papír, papírlemezen, 68,3x58,2 cm, jelezve jobbra fent: Kádár Béla

BARÁTNŐK
Gouache, papír, 100,5x71,7 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

VÁROSSZÉLE
Szén, papír, 25x35 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

KERESZTEZŐDÉS
Szén, papír, 26x40,5 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

PIACI JELENET
Ceruza, papír, 15,8x20,2 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

TEMPLOMTÉR

Hátoldalon:
VÁZLAT
Szén, papír, 22,5x31,7 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

A SZÓNOKLAT
Ceruza, papír, 20x16 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

LOVAKAT LEGELTETŐK
Tus, papír, 18,5x24,5 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

CSÓNAKOK A FOLYÓPARTON
Tus, papír, 16x20 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

RAKODÓMUNKÁSOK
Ceruza, lavírozott tus, papír, 15,2x20,2 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

LOVAK
Tus, papír, 14,2x20,3 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

MEZŐN
Tus, papír, 16,7x21,3 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

DELELŐ TEHENEK
Lavírozott tus, papír, 16,5x20,5 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

INFORMÁCIÓ

VIRÁG JUDIT GALÉRIA

Hungary, 1055 Budapest,
Falk Miksa utca 30.
36-1-312-2071, 36-1-269-4681
www.viragjuditgaleria.hu, www.mu-terem.hu
info@viragjuditgaleria.hu, info@mu-terem.hu

INFORMATION

GILDEN'S ARTS GALLERY

87 Heath Street, Hampstead
London NW3 6UG United Kingdom
+44 20 7435 3340
www.gildensarts.com
info@gildensarts.com

LÁNY NYAKLÁNCCAL
Gouache, papír, 69,5x49,5 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

HÖLGY PÖTTYÖS RUHÁBAN
Gouache, papír, 69,7x49,7 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla

LÁNY KUTYÁVAL
Ceruza, papír, 23x15cm
Jelezve jobbra lent: Béla, Mary Elisabet with her child

NŐ MACSKÁVAL
Ceruza, papír, 37,8x25,3 cm, jelzés nélkül

PORTRÉ
Akvarell, papír, 27,3x20,2 cm, jelezve jobbra lent: Kádár Béla